

حمایت یا مجازات کودکان فقرا!

نازنین و یامین

تاکنون اکثر اعضای سازمان ملل متحد "پیمان نامه حقوق کودک"¹ را امضاء کرده و التزام خود را برای اجرای مفاد آن اعلام داشته‌اند. در سال ۱۹۹۴، جمهوری اسلامی ایران نیز با امضای این پیمان نامه² متعهد شد تا تسهیلات لازم برای رعایت حقوق کودکان (افراد زیر ۱۸ سال که ۳۰ درصد جمعیت را تشکیل می‌دهند)³ فراهم آورد. اما نه تنها چنین نکرد بلکه سن ازدواج دخترچگان را تغییر نداد.⁴

اما جمهوری اسلامی و دولتهای امضاکننده این پیمان نامه نه تنها امکانات لازم برای بهبود شرایط رشد و سلامت فردی-اجتماعی کودکان را تامین نکرده‌اند بلکه چنان وضعیت فاجعه‌باری را برای کودکان فراهم آورده‌اند که تکانه‌دهنده و ناباورانه است. بنا به جدیدترین گزارش سازمان حفاظت از کودکان «Save the Children» بیش از ۱,۲ میلیارد کودک در معرض فقر، خشونت و تبعیض قرار دارند⁵؛ در هر دقیقه یک کودک زیر ۵ سال با تهدید مرگ از گرسنگی روبرو می‌شود و از هر پنج کودک پنج ساله یکی دچار سوء تغذیه است⁶. البته سهم کودکان کشورهای فقیر، جنگ‌زده (مثل یمن) و نیز کشورهایی که تحت نفوذ مذهب، سنت و نژادپرستی قرار دارند بیشتر از سایرین است.

تمرکز نوشتار حاضر روی وضعیت کودکان روم تبار ساکن مجارستان است. با آنکه رومها حدود ۳ درصد جمعیت این کشور را تشکیل می‌دهند اما از ابتدایی‌ترین حقوق شهروندی و انسانی محرومند. با روی کار آمدن ویکتور اوربان و حزب دست راستی اش فیدس *Fidesz* وضعیت رومها بمراتب وخیم تر شده است.

در گزارش مستندی که استیسی دولی (Stacey Dooley) مستندساز بی.بی.سی تهیه کرده⁷ با ابعاد فاجعه‌آمیز این وضعیت آشنا تر می‌شویم. در نخستین صحنه فیلم، استیسی از یکی از مسئولین دولتی می‌رسد: "بنظرت چه تعدادی از این دخترچگان به تن فروشی رومی‌آوردند؟" او در جواب می‌گوید: "حدود نیمی از آنان". دوباره می‌پرسد: "مسئولین مربوطه از آنچه در جریان است باخبر هستند اما چرا کاری نمی‌کنند؟"

با این دیالوگ کوتاه قرار است تا دوربین به کندوکاو برای یافتن پاسخ به دو سوال بحرکت درآید: ۱- چرا و چگونه بخش اعظم دخترچگان روم تبار مجارستان به فاحشگی کشانده می‌شوند؟ ۲- چرا مقامات دولتی و مسئولین ذیربط اقدامی برای حمایت از این کودکان بعمل نمی‌آورند؟

در نخستین گام، اولین مسئله‌ای که جلب توجه می‌کند حضور تقریباً تام و تمام کودکان روم تبار در مراکز نگهداری از کودکان بی‌سرپرست است. چرا اکثر قریب به اتفاق کودکان ساکن این مراکز روم تبار هستند؟ آیا دلایل این است که رومها تعهدی نسبت به نگهداری و سرپرستی فرزندانشان احساس نمی‌کنند؟ آنها را بر سر راه می‌گذارند و یا بی‌پناه در جامعه رها می‌کنند؟

نه!... بزودی روشن می‌شود که دلایل اقدامات راسیستی دولت راست‌گرای اوربان است. سازمان تامین اجتماعی مجارستان، با استناد به بند ۱۹ کنوانسیون حقوق کودک، و با این ادعا که کودکان خانواده‌های روم در محیط نامساعدی بسر می‌برند و در معرض خشونت، بی‌توجهی و سهل‌انگاری والدین‌شان قرار دارند، آنها را از خانواده هایشان جدا می‌کنند و به مراکز نگهداری کودکان بی‌سرپرست می‌سپارند. ظاهر قضیه این است که دولت اوربان مدافع حقوق کودکان است و برای تامین شرایط رشد و زیست بهتر آنان دست به چنین اقداماتی می‌زند. اما سئوالی که پیش می‌آید این است که چرا بیش از ۹۵ درصد کودکان ساکن این مراکز روم تبار هستند؟ آیا این تنها روم‌های مجارستان هستند که توان تامین شرایط مناسب برای تربیت کودکان‌شان را ندارند؟

دوربین به سراغ خانواده‌های روم می‌رود تا شرایط زندگی آنان را به تصویر درآورد. فضای گتوهای رومها از دل‌نگرانی، اضطراب و وحشت موج می‌زند. آنها منتظرند تا هر لحظه پلیس و مقامات دولتی از راه برسند و به بهانه‌های "قانونی" (مثل نداشتن برق، آب آشامیدنی، مسکن مناسب، تسهیلات بهداشتی و غیره) کودکان‌شان را بگیرند و راهی مراکز ذیربط کنند. بعلاوه نشان داده می‌شود که چطور شهردار یکی از مناطق، سرکردگی چنین آکسیون‌هایی را بعهده دارد و چگونه از این کنوانسیون حقوق کودک بمتابه سلاحی علیه رومها استفاده می‌کند. ضمناً او با ادعاهای واهی، و با تهدید جدا کردن کودکان از والدین، خانواده‌های روم را مجبور به ترک خانه و کاشانه‌شان می‌کند؛ چیزی که به پاکسازی قومی و نژادی تعبیر می‌شود!

راست گرایان، نژادپرستان و طرفداران اوربان و بویژه حزب ضد روم «یوبیک» *Jobbik* علناً جلوی دوربین اظهار می‌کنند که باید مجارستان را از وجود رومها پاک کرد و زنان‌شان را با استفاده از مواد شیمیایی استریل نمود تا قابلیت بچه‌زایی نداشته باشند!

در ادامه، استیسی به پیگیری سرنوشت این کودکان در مراکز باصطلاح نگهداری و مراقبت از کودکان می‌پردازد. او اخبار و شایعات زیادی راجع به تن فروشی، اعتیاد و آزار جسمی و جنسی کودکان ساکن این مراکز شنیده است. پس تلاش می‌کند تا راهی بدرون این خانه‌ها بیاید و با کودکان، کارکنان و مسئولین این مراکز حرف بزند. اما تلاشهای او بی‌نتیجه می‌ماند.

نهایتاً موفق می‌شود تا با چند کودک که از این خانه‌های باصطلاح امن فرار کرده‌اند مصاحبه کند. درآورد آن است که او می‌بایست صحنه‌ای را به تصویر بکشد که مادر کودکان فراری، بخاطر ترس از مقامات دولتی، آنها را به محلی که در آنجا احساس امنیت نمی‌کنند و از آنجا گریخته‌اند برگرداند. واقعا نفرت‌انگیز است که مجبور باشی کودکان فراری از آزار و اذیت جسمی و جنسی را که به تو پناه آورده‌اند، با پای خودت به مرکزی بسپاری که میدانی در آنجا چه به روزشان خواهد آمد.

استیسی موفق می‌شود تا با یکی از کارمندان مرد خانه‌های باصطلاح امن کودکان مصاحبه کند. او که بی نام و چهره در جلوی دوربین ظاهر می‌شود اظهار می‌دارد که اگر نام و مشخصاتش افشا شوند دیگر نخواهد توانست در مجارستان کار بگیرد. او بصراحت اظهار می‌کند که هر روز به کودکان این مراکز توسط سن و سال دارتر و نیز مامورین و کارکنان تجاوز می‌شود. ضمناً مدعی می‌شود که خودش و سایر همکارانش علیرغم دیدن صدمات و آثار زخم، هیچ کاری از دستشان بر نمی‌آید. بعلاوه خاطر نشان می‌کند که این مراکز، دختران باکره ۱۰ تا ۱۲ ساله را در اختیار شبکه‌های تن فروشی قرار می‌دهند. همین شخص اظهار می‌دارد که یکبار پس از مشاهده چنین مواردی مراتب را به مقامات بالا گزارش کرد و به این جرم ده سال از زندگیش را تباه شد. او در حالیکه گریه می‌کند می‌گوید: "هیچ چیز بدتر از نگاه کردن در چشمان کودکی که مورد تجاوز دهانی و مقعدی قرار گرفته نیست. هرگز نمی‌شود چنین حادثه‌ای را از یاد برد... این سیستم هست که چنین شرایطی را ممکن کرده است."

بهرحال استیسی موفق می‌شود تا خودش را بدرون یکی از خانه‌های امن که مخصوص دختران است برساند. کارمند آنجا اظهار می‌کند که نیمی از این دختران تن فروشی می‌کنند تا پولی به دست بیاورند. در بیرون ساختمان، مردان در کمین نشسته‌اند تا از این دختران سوء استفاده جنسی کنند یا بعنوان دلال، از طریق فروش تن‌شان درآمدی برای خود دست و پا نمایند. بیش از ۹۰ درصد دختران این مرکز توسط دلالان سکس استثمار می‌شوند. جوانترین شان، دختری است که تنها ۱۰ سال دارد.

استیسی به کارمند می‌گوید: "این کودکان به این جرم که خانواده هایشان نتوانسته‌اند شرایط مناسب و امنیت لازم را برایشان تامین کنند از خانواده هایشان گرفته شده‌اند و به شما یعنی به اعضای بالغ جامعه و مسئولین دولتی سپرده شده‌اند ولی شما آنها را ببندید در برابر سودجویان، و سوءاستفاده‌گران و دلالان جنسی رها کرده‌اید و هیچ کاری نمی‌کنید. آیا شما به اینها خیانت نکرده‌اید؟" او در جواب می‌گوید: "نه چون وضعیت اینان در خانواده پشان بدتر از اینجاست. در اینجا آنها این امکان را دارند تا اگر بخواهند جور دیگری زندگی کنند!"

استیسی در گفتگو با مامور اداره تامین اجتماعی که مدعی است اقدام آنها به نفع کودکان است می‌پرسد: "آیا دلیل اینکه والدین نمی‌توانند شرایط مناسب را برای کودکانشان فراهم کنند فقر نیست؟ وقتی فقیر هستند نمی‌توانند شکم کودکانشان را سیر کنند؛ برق و آب آشامیدنی سالم و مسکن مناسب برایشان تهیه نمایند و به بهداشت و غیره کودکانشان برسند. اینجا حتی سقف درست و حساسی بالای سرشان ندارند. اینطور نیست؟" کارمند مربوطه در جواب می‌گوید: "اما این فقط شامل حال رومها نمی‌شود. سایرین هم در چنین موقعیتی هستند. ما کلا در یک منطقه فقیر زندگی می‌کنیم." استیسی می‌پرسد: "اما چند تا از باصطلاح مجارها در چنین وضعیتی زندگی می‌کند؟ اکثر اینها روم تبار هستند. اینطور نیست؟!"

وقتی مامور اداره تامین اجتماعی منکر هرگونه تبعیض می‌شود، استیسی از اتاق خارج می‌شود و جلوی دوربین اظهار می‌کند: "من نمی‌گویم که همه والدین روم بی‌عیب هستند و همگی‌شان صلاحیت سرپرستی کودکانشان را دارند. اما اختلاف من و این خانم مسئول این است که او نمی‌تواند بفهمد که دلیل ناتوانی بسیاری از این والدین در تامین شرایط مناسب برای کودکانشان، فقر است. بنظر او این ایراد والدین است چونکه نمی‌خواهند کار کنند! اگر بخواهند حتماً می‌توانند شرایط بهتری برای فرزندانشان فراهم کنند."

استیسی با یکی از دختران ساکن این مرکز مصاحبه می‌کند. او دوست پسری دارد که دلال تن فروشی‌اش نیز هست. استیسی از او می‌پرسد: "تو میدانی که این شخص از تو سوءاستفاده می‌کند؟" او در جواب می‌گوید: "بله ولی من دوستش دارم. او آنطور به من نگاه می‌کند که با نگاه دیگران در مرکز دولتی فرق دارد!"

در ادامه دوربین ما را با وضعیت رومها در مجارستان آشنا می‌کند. نشان داده می‌شود که فقر، ناداری، ناتوانی و بیسوادی گناه رومها نیست. آنها جزو طردشدگان، به‌حاشیه‌رانده شدگان و از بازار کار کنار گذاشته شدگان هستند. نتیجتاً برای امرار معاش و بقا چاره‌ای جز گدایی، تکیه زبانه گردی و کار سیاه ندارند. جالب اینجاست که مسولیت پروژه‌های باصطلاح "حمایت دولتی" که برای اشتغال‌زایی و انتگراسیون تدارک دیده شده کسانی نشسته‌اند که جزو رهبران جریانات و گرایشات شناخته شده راسیستی و

ضدرومی هستند! بعلاوه نشان داده می‌شود که رومها برای برخورداری از همان کمکهای حداقلی دولتی رومها باید چه توهین‌ها و برخوردهای حقارت آمیزی را تحمل نمایند.

یکی از محلات زیست رومها در حومه بوداپست نشان داده می‌شود. از هر نظر به عصر حجر شباهت دارد. رومهای ساکن این منطقه در فقر مطلق و محرومیت کامل بسر می‌برند. استیسی که شدیداً متأثر شده در جلوی دوربین ظاهر می‌شود و می‌گوید: "مردم اینجا واقعا بسختی زندگی می‌کنند. بدتر اینکه بچه‌ها هم مجبورند چنین وضعیتی را تحمل کنند... بیش از هرچیز از این عصبانی هستم... و از این شدیداً ناراحتم که در سال ۲۰۱۷ آنهم در اروپا، مردم مجبورند اینطور زندگی کنند. تازه به جرم تحمل فقر باید بچه‌هایشان نیز از مادر هاشان گرفته شوند."

و در این میان، کودکان، بزرگترین قربانیان فقر و نژادپرستی هستند.

در حاشیه

بنا به آمار رسمی، حدود ۱۵ میلیون روم در اروپا زندگی می‌کنند. به این معنی رومها بزرگترین اقلیت قومی اروپا را تشکیل می‌دهند. گفته می‌شود که رومها پیشینه هندی دارند و در قرن ۱۴ از طریق یونان به اروپا آمدند و در کشورهای مختلف اروپا ساکن شدند. در سالهای اخیر اروپا شاهد اوجگیری احساسات ضدرومی، نفرت‌پراکنی و عملیات خشونت‌زا علیه رومها بوده است؛ که از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود: تظاهرات وسیع ضدرومی در صوفیه (۲۰۱۱)؛ احداث دیوار بلند در اطراف محله رومی نشین شهر بای مار Baia Mare در رومانی (۲۰۱۱) و محروم کردن رومها از آب و برق؛ ضرب و شتم رومها توسط شاخه نظامی حزب رومی سنیز یوبیک مجارستان که «گارد مجار» Magyar Garda نام دارد، حملات مرگبار به رومها توسط گروههای نژادپرست جمهوری چک، ابعاد این حملات بقدری زیاد بود که در گزارش سالانه امنستی (۲۰۱۰) منعکس شد^۸ و دولت چک شدیداً مورد انتقاد قرار گرفت؛ چاپ آفیش انتخاباتی ضدروم (۲۰۱۰) توسط حزب نژادپرست اس.ان.اس جمهوری اسلاواکی (عکس زیر) و وعده انتخاباتی پاکسازی اسلاواکی از رومها؛ ممنوعیت گدایی در دانمارک و تخصیص شش ماه زندان برای آن. این قانون و اظهارات زننده مقامات دانمارکی (از جمله Trine Bramsen سوسیال-دمکرات) علیه رومها^۹؛ اوجگیری نفرت و حمله به رومها در سوئد.^{۱۰}



¹ متن فارسی "پیمان نامه حقوق کودک"

² جمهوری اسلامی ایران بر اساس ماده واحده سال ۱۳۷۲ این پیمان نامه را بصورت مشروط پذیرفت. جهت اطلاع از این شروط به "کنوانسیون حقوق کودک و بهره‌وری از آن در حقوق داخلی ایران" نوشته سوسن بلوغ و دیگران از انتشارات دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران ۱۳۸۳ ص ۱۱۶-۶۵ مراجعه کنید.

³ به نقل از [ایسنا](#)

⁴ آخرین مباحثات در این مورد را می‌توانید در [لینک حاضر](#) به نقل از روزنامه شرق، ۲ بهمن ۱۳۹۷ بخوانید.

⁵ [گزارش سالانه ۲۰۱۸](#)

⁶ به نقل از [گزارشات](#) اداره تغذیه و دواير وابسته به سازمان ملل

⁷ این گزارش تا اگوست ۲۰۲۱ در صفحه تلویزیون سوئد قابل دسترس است. [لینک دسترسی](#)

⁸ [لینک دسترسی](#) به گزارش امنستی

⁹ [لینک دسترسی](#)

¹⁰ [لینک دسترسی](#)